

TUDOMÁNYOS SZÉLJEGYZETEK A KARANTÉNHOZ

H. Nagy Péter: *Karanténkultúra és járványvilág. Feljegyzések a korona idején*

■ 2020 tavasza a karantén időszakaként vonult be a történelemkönyvbe, nem csupán nemzeti, de világszinten is, miután március 11-én az Egészségügyi Világszervezet (WHO) pandémiává nyilvánította a koronavírus-járványt. A kormány egyik pillanatról a másikra vezetett be olyan szigorításokat, amelyekkel a vírus terjedését igyekeztek megfékezni, az országhatár lezárásától kezdve, az oktatás távoktatássá alakításán át a kijárási korlátozás bevezetéséig. A rendkívüli helyzet megkövetelte az emberektől, hogy átalakítsák a mindennapjaikat, hogy a munkavégzés, a bevásárlás és a szabadidős elfoglaltság terén is új szabályokhoz és feltételekhez alkalmazkodjanak saját és embertársaik egészségének érdekében.

Hogyan reagál a 21. századi ember a bezártságra? A személyes kapcsolatok kialakítása és fenntartása a web 2.0 korában a pandémia idején sem jelent akadályt, az önkifejezés, a véleményformálás és a művészi szabadság pedig pláne nem. H. Nagy Péter könyve, a *Karanténkultúra és járványvilág* éppen azt mutatja be, milyen hatással volt a karantén a kultúránkra, hogy az ebben az időszakban keletkezett médiaszövegek – kerüljenek ki akár az „elit”, akár a populáris kultúra berkeiből – hogyan reflektálnak a karanténra és a világjárványra. Ezek a szövegek egyaránt jelölhetnek tudományos írásokat, Facebook-posztokat, vizuális és zenés alkotásokat stb., az elemzés pedig egy új ge-

neráció, a COVID-19 pandémiát átélő V-generáció vagy V-társadalom születését körvonalazza. (A „V” a vírusra utal.)

Az *Előszó* szinte naplószerűen, dátumokat felsorakoztatva vetíti az olvasó elé H. Nagy Péter személyes tapasztalatait a 2020 tavaszán bevezetett biztonsági intézkedésekről, az egyetemi oktatás és kutatói munka home office-ra való átállításáról. A személyes élmények megosztása felidézheti az olvasóban a márciusban történeteket – magam is egyfajta borzongással emlékeztem vissza a megannyi korlátozás hirtelen bevezetésére –, a pillanatot, amikor egy egész nemzetben tudatosult, hogy egy olyan világjárvánnyal állunk szemben, amihez hasonlóval korábban csak a történelemkönyvekben és a populáris kultúrában találkoztunk. A könyv az utóbbiból „táplálkozik”: a populáris irodalom és filmvilág járványtematikájú szövegeiből szűrőpróbaszerűen emel ki klasszikus és nem klasszikus műveket, feltárva a jelentőségüket a COVID-19 pandémia idején. A szerző a távmunka kezdetére való emlékezéssel egyúttal a könyv keletkezését is bemutatja, hiszen leírja, hogy a home office bevezetésével mennyi felkérést kapott különböző tudományos és kulturális fórumoktól, mint a Pátria Rádió és a Dunszt.sk, hogy a vírusokkal és járványokkal kapcsolatos kulturális hatásokról írjon és tartson előadást, amelyek aztán jelen könyv egy részét

is kitették. A szerző a korábban megjelent írásait és esszéit is átdolgozta a könyvében, amelyek többek közt a Trafik.sk-n, az MA Populáris Kultúra Kutatócsoport blogján és az 1749 *Online Világirodalmi Magazinban* voltak olvashatók.

A könyv szerkezetileg két nagy egységre oszlik, ahogy az a tartalomjegyzékben is látható. Az első fejezet a *Bevezetések egy karanténkultúráról* szóló monográfiából címet kapta, amelyen belül negyven darab, másfél-két oldal terjedelmű alfejezetben olvashatók azok a bejegyzések, amelyek egy fikatív, 2025-ben megjelent kötetben „találhatók”. (A szerző precízen még bibliográfiát is mellékelte ehhez a fikatív kötethez: NAP Kiadó, Dunaszerdahely, Kaleidoszkóp-Könyvek 43.) Ez az egység „egy hibrid természetű anyag, ami egyfajta előrefutásra és visszatekintésre épül, eljátszva a gondolattal, hogy mit írunk 2025-ben a 2020-as eseményekről, melyek egy része akkor még előttünk volt”. (11.) A korábban említett MA Populáris Kultúra Kutatócsoport blog-ja is írt H. Nagy Péter könyvéről, Keserű József így jellemezte a monográfiás fejezetet: „Bár [a fejezet] egy jól körvonalazható jelenségcsoport – a karanténkultúra – köré szerveződik, azonnal szembeötlő a tematikus és modalitásbeli sokszínűsége. A legkülönfélébb kulturális jelenségekről esik szó bennük, a karantén-versektől a graffitiken át a karanténkoncertekig.”*

A fejezet érdekes transzmediális jellege, hogy az individuális alfejezetek valójában a szerző Facebookján megjelent bejegyzések, amelyek a könyv megjelenése után sem szűntek meg, így esetleg számolhatunk valamiféle folytatással is a jövőben – pláne, hogy azóta a pandémia második hulláma is berobbant. A Facebook-poszt nyomtatott könyvben történő

megjelenése egyáltalán nem hat furcsának, ha nem egyéb miatt, akkor azért, mert a kortárs irodalomban már tíz-húsz évvel ezelőtt is belefuthatunk emailekbe vagy SMS-ekbe egy-egy könyvet lapozva, másrészt pedig a szerző a posztok formátumát átalakította, és azok az újságírásban ismert jegyzet műfajához hasonlítanak, különösképp a mindenkori ütős csattanókkal a végén. Például a 8. alfejezet Molnár T. Eszter *Szarvasbőgés a városban – gondolatok karantén idején* című esszéjét mutatja be, H. Nagy Péter pedig a bejegyzést egy „*Helyes a bőgés*” mondattal zárja le. (41.)

A könyv második egysége a *Kulturális járványtan*, a szerző ebben a fejezetben tizenkét alfejezetre osztva dolgozta újra korábban már megjelent tematikus írásait, amelyekben a vírus és a járvány tematikájával foglalkozó populáris médiaszövegeket elemzett még a 2020-as év elején. Nyilván a populáris kultúra termékeire való utalás az első fejezetben is hangsúlyos, sőt előfordulnak olyan médiaszövegek, amelyekkel mindkét egységben találkozhatunk – például Kim Stanley Robinsón *A rizs és a só évei* című könyve –, ám míg az első fejezet többnyire a karantén időszakában megjelent szövegeket és azok jelentőségét tárja fel, addig a második fejezet a világirodalom és filmes történelem nem kortárs műveit elemzi.

A könyv érdekessége, hogy bár az egyes alfejezetekhez dátum tartozik, a tartalmak nem kapcsolódnak egymáshoz sem ok-okozati, sem kronológiai módon, éppen ezért az olvasóra van bízva, milyen sorrendben óhajtja olvasni az egyes részeket. A szerző is rámutat az *Előszóban*, hogy mivel a könyv különböző fejezetei egy időben íródtak, nem feltétlenül kell mindig szem előtt tartani a dátumokat. „az egyes darabok akár önállóan is olvas-

*Keserű József: *H. Nagy Péter: Karanténkultúra és járványvilág*. [online] MA Populáris Kultúra Kutatócsoport blogja, 2020. 10. 07.

Elérhető: https://mapopkult.blog.hu/2020/10/07/h_nagy_peter_karantenkultura_es_jarvanyvilag

Utolsó hozzáférés: 2020. 10. 29.

hatók (tehát külön bekezdésekként vagy önálló esszékként), sőt, a sorrendjük sem kötött. [...] minden érdeklődő haladjon a maga által választott útvonalon, a hálózatoságnak működnie kellene.” (12.) És valóban, a karanténkultúrásszerű esszék olvasását olykor magam is megszakítottam, hátralopozva a könyv második egységéhez, a kulturális járványtanhoz, hogy a frappáns Facebook-posztok után egy mélyebb filmes vagy irodalmi szövegelemzésben is elmerüljek. Utóbbi annak ellenére sem volt nehéz, hogy akadtak olyan médiaszövegek, amelyeket nem ismertem, H. Nagy Péter viszont segítőkészen átgördíti az olvasót a cselekményen, hogy utána rátérjen az adott mű járványtani jelentőségére.

Úgy gondolom, a könyv nem csupán azt mutatja be, miképp hat a karantén és a szociális elszigetelődés a kortárs kultúrára – bár a szerző ezen a téren is minden kétséget kizáróan

remek munkát végzett –, de arra is rávilágít, hogy a vírusok és a járványtopozásával foglalkozó médiaszövegek (újra)olvasása segít az egyénnek átlátni a pandémiát felölelő hírek és álhírek szövevényes hálóján. Nem egy filmet és irodalmi művet kiemel a szerző, ahol a virológusok és a politikusok hasonló stratégia mentén igyekeztek megállítani az adott járványt, mint napjainkban a COVID-19-et, ez pedig a laikus egyén számára is segítséget nyújt, hogy egyrészt jobban megértse a fölülről jövő intézkedéseket, másrészt át tudja értékelni, hogy a fiktív médiaszövegek tanulságát figyelembe véve vajon ezek az intézkedések helyesen lettek-e kivitelezve, és megfelelő célt szolgálnak-e. H. Nagy Péter könyve tehát ismét kétséget kizáróan bizonyítja, hogy a populáris kultúra hétköznapi tájékozódásunk megbízható iránytűje lehet.

Nagy Orsolya

